

Балагура Ярослава Євгенівна,
студентка III курсу
(групи ДЗ-3-1)
спеціальності «Інформаційна,
бібліотечна та архівна справа»
Національного транспортного
університету.

Науковий керівник:

О.О. Балагура, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри
філософії та педагогіки Національного транспортного університету.

БАР'ЄРИ СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ СТУДЕНТІВ ЗВО

У статті здійснено спробу проаналізувати бар'єри соціальної комунікації серед студентів закладів вищої освіти (ЗВО). В умовах стрімких соціальних, технологічних та освітніх трансформацій, ефективна комунікація є критично важливою як для успішної академічної діяльності, так і для формування професійних та соціальних компетентностей майбутніх фахівців. Метою роботи є ідентифікація, аналіз основних перешкод, що виникають у процесі міжособистісної та групової соціальної комунікації студентів, а також визначення їхнього впливу на психологічний комфорт та навчальний процес.

Ключові слова: спілкування, комунікативний процес, бар'єри спілкування, соціалізація, студентське середовище.

Постановка проблеми в контексті сучасної науки. У сучасних умовах розвитку суспільства високий рівень комунікативних здібностей набуває особливої значущості також як ключовий чинник професійної успішності. Саме під час навчання у закладах вищої освіти цьому аспекту приділяється особлива увага. Зростає кількість вимог до вмінь ефективного спілкування та обізнаності, що передбачає здатність до гнучкої адаптації, швидкого реагування на різноманітні комунікативні ситуації, а також відкритість до нової інформації з навколишнього середовища. Вміння налагоджувати та підтримувати міжособистісні стосунки, конструктивно вирішувати конфлікти, коректно виражати власні емоції сприяє досягненню комунікативних цілей, підвищує ефективність діяльності та забезпечує адаптацію майбутніх фахівців до професійного середовища, яке постійно змінюється відповідно до їхніх внутрішніх потреб і прагнень.

Формулювання цілей статті (постановка завдання): проаналізувати важливі чинники та складові соціальної комунікації студентів закладів вищої освіти; ідентифікацію та аналіз основних перешкод, що виникають у процесі міжособистісної та групової соціальної комунікації студентів, а також визначення їхнього впливу на психологічний комфорт та навчальний процес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання означеної проблеми і на які опирається автор. В українській психології дослідженням проблеми психологічних бар'єрів займалися такі науковці, як І. Глазкова, В. Гордієнко, В. Духневич, С. Костюк, Н. Макаренко, А. Массонов, Т. Павленко, С. Солодчук, М. Козирев та ін. Вони вивчали особливості виникнення та прояву комунікативних труднощів у шкільному та студентському середовищі, а також розробляли підходи до їхньої корекції.

Проблеми психологічних бар'єрів спілкування стосуються праці О. Власової, А. Добровича, В. Москаленко, В. Сагатовського й ін. Психологічні бар'єри в професійному самовизначенні особистості, їх структуру, механізми й стратегії подолання досліджував А. Массанов.

Проте, незважаючи на значну кількість досліджень, проблема подолання психологічних бар'єрів в освітньому середовищі залишається актуальною, оскільки в сучасних умовах цифровізації, зміни освітніх технологій та соціальних трансформацій комунікативні труднощі набувають нових форм і проявів.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням авторських положень. Одним із важливих резервів удосконалення підготовки майбутніх спеціалістів є повніше використання в освітньому процесі ресурсу соціально-

психологічних явищ, що виникають у студентських колективах, і, насамперед, процесів міжособистісної комунікації.

Здобувачі закладів вищої освіти – це соціальна група, яка перебуває на етапі активного формування світогляду, професійної ідентичності та навичок соціальної взаємодії, адже саме в цей період життя молоді люди стикаються з численними викликами, серед яких важливе місце займають психологічні бар'єри у спілкуванні. Отже, спілкування студентів не завжди буває успішним, комфортним, благополучним та налагодженим. У багатьох ситуаціях спілкування студентів виникають комунікативні бар'єри, які знижують ефективність цього процесу, ускладнюючи передачу інформації, перешкоджаючи адекватному розумінню студентами одне одного, а й призводять до виникнення психологічного дискомфорту від контакту, порушують узгодженість взаємодії з-поміж них, загострюють взаємини до конфліктів. Усе це негативно впливає на згуртованість студентського колективу та результати спільної навчальної діяльності.

Крім того, військовий стан в Україні чинить деструктивний вплив на функціонування освітньої системи, зокрема на діяльність закладів вищої освіти. Об'єктивні чинники, такі як перебої в електропостачанні, нестабільний доступ до мережі Інтернет та мобільного зв'язку, а також регулярні сигнали повітряної тривоги, що сигналізують про загрозу ракетних ударів, створюють несприятливі умови для забезпечення ефективного навчального процесу. Проте, незважаючи на численні виклики та форс-мажорні обставини, освітня спільнота демонструє високий рівень стійкості та адаптивності. Освітня та науково-дослідна діяльність продовжується, що свідчить про гнучкість і відданість справі викладачів та студентів. Ми переконані, що в умовах кризи, детермінованої воєнними діями, життєві процеси в освітній сфері не припиняються, а трансформуються. Але вкрай важливо в умовах конкуренції вищої освіти України з європейськими ЗВО, щоби ця трансформація враховувала необхідні та суто людські аспекти, пов'язані не лише із збереженням фізичного здоров'я громадян, а й із забезпеченням гнучкого та безпечного психологічного середовища для здобувачів вищої освіти (Балагура, Черняк, 2025: 1607).

У сучасних умовах трансформації освітнього простору соціалізація молодого покоління набуває особливої значущості. Це складний, багаторівневий процес, що охоплює психолого-педагогічні, соціальні та особистісні аспекти розвитку студентської молоді. В умовах закладу вищої освіти важливо забезпечити ефективну взаємодію між учасниками освітнього процесу, яка сприятиме

формуванню гармонійного соціально-психологічного клімату, запобіганню конфліктам, емоційному відчуженню та деструктивному самоствердженню.

На нашу думку, особливої уваги потребує осмислення типових бар'єрів у міжособистісній комунікації студентів, адже їх своєчасне виявлення та подолання є запорукою успішної соціалізації особистості у умовах навчання у закладі вищої освіти.

Соціальна комунікація є фундаментальним компонентом людського існування, що забезпечує формування і підтримку соціальних зв'язків, сприяє набуттю знань, пізнанню навколишнього світу, реалізації особистісного потенціалу та творчих здібностей. У процесі спілкування відбувається не лише передача інформації, а й обмін думками, емоціями, почуттями, що дозволяє людині проявити себе, встановити взаємодію з іншими та впливати на соціальне середовище. Без спілкування неможливе повноцінне життя в суспільстві.

Комунікація – це цілеспрямована передача змісту за допомогою мовних форм від одного учасника ситуації спілкування іншому. Комунікація є формою соціальної активності людини, успішність якої залежить від наявності особливого роду здібностей, а саме комунікативних здібностей.

Студенти, як майбутні фахівці, повинні не лише володіти комунікативними навичками, а й усвідомлювати специфіку взаємодії на різних рівнях. Це сприяє формуванню професійної ідентичності, розвитку емоційного інтелекту, підвищенню ефективності командної роботи та адаптації до змін у соціальному і професійному середовищі. Таким чином, багаторівневий підхід до аналізу спілкування дозволяє глибше зрозуміти механізми міжособистісної взаємодії та розробити ефективні стратегії подолання психологічних бар'єрів у студентському середовищі.

Навчальна діяльність здобувачів ЗВО є соціально орієнтованою, оскільки передбачає постійний контакт з викладачами, одногрупниками, адміністрацією закладу, а також із зовнішнім професійним середовищем. У процесі навчання формуються не лише академічні знання, а й навички комунікативної компетентності, що включають уміння слухати, аргументувати, вести діалог, вирішувати конфлікти, адаптуватися до різних стилів спілкування. Саме через комунікацію студенти навчаються співпрацювати, розвивати критичне мислення, презентувати власні ідеї та приймати колективні рішення.

Висновки й перспективи подальших розвідок у визначеному напрямі. Спілкування та діяльність у студентському середовищі утворюють єдину

значиму систему, в якій кожен елемент впливає на інший. Ефективна навчальна діяльність неможлива без якісної комунікації, а розвиток комунікативної культури здобувачів вищої освіти є запорукою їхнього успішного професійного становлення та соціальної інтеграції.

Список використаних джерел

- Алейнікова О.В., Сіданіч І.О., Бурлаєнко Т.І. Формування духовних цінностей у здобувачів освіти як один із пріоритетних напрямів освітнього менеджменту. *Вісник післядипломної освіти*. 2020. №40. С. 10–39.
- Балагура О.О., Черняк Д.С. Психолого-педагогічні аспекти формування ціннісно-особистісних характеристик здобувачів вищої освіти. *Наукові інновації та передові технології*. 2025, №9 (49). С. 1600–1612.
- Прокопенко О.А. Емоційне виснаження студентів під час війни. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: Педагогіка та психологія. 2025. № 7. С. 45–41.
- Почепцов Г.Г. Соціальні комунікації і нові комунікативні технології. *Комунікація*. 2010. № 1. С. 19–26.
- Холод О. М. Специфіка тлумачення терміна «соціальні комунікації». *Журналістика в піарі та піар у журналістиці* / Упорядн. В. Ф. Іванов, О. С. Дудко. К.: «Грамота», 2010. С. 278–279.

References

- Aleinikova, O. V., Sidanich, I. O., Burlaienko, T. I. (2020). Formuvannya dukhovnykh tsinnostey u zdobuvachiv osvity yak odyin iz priorytetnykh napriamiv osvitnoho menedzhmentu *Visnyk pisladyplomnoi osvity*, (40), P.10–39.
- Balagura, O. O., Cherniak, D. S. (2025). Psykholoho-pedahohichni aspekty formuvannya tsinnisno-osobystisnykh kharakterystyk zdobuvachiv vyshchoi osvity. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii*, 9 (49), P.1600–1612.
- Prokopenko, O. A. (2025). Emotsiine vysnazhennia studentiv pid chas viiny [Emotional exhaustion of students during the war]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriya: Pedahohika ta psykholohiia*, (7), P. 45-41.
- Pocheptsov, H. H. (2010). Sotsialni komunikatsii i novi komunikatyvni tekhnolohii/ *Komunikatsiia*, (1), P.19–26.
- Kholod, O. M. (2010). Spetsyfika tлумachennia termina «sotsialni komunikatsii». *Zhurnalistyka v piari ta piar u zhurnalistytsi*. Kyiv: Hramota, P278–279.

BARRIERS TO SOCIAL COMMUNICATION AMONG UNIVERSITY STUDENTS

Yaroslava Balagura, third-year student majoring in «Information, Library and Archival Studies» at the National Transport University.

This article attempts to analyse barriers to social communication among students of higher education institutions (HEIs). In the context of rapid social, technological and educational transformations, effective communication is critical for both successful academic performance and the development of professional and social competencies

of future specialists. The aim of this work is to identify and analyse the main obstacles that arise in the process of interpersonal and group social communication among students, as well as to determine their impact on psychological comfort and the learning process.

Keywords: communication, communicative process, communication barriers, socialisation, student environment.